

POSTANOWIENIE

Dnia 16 listopada 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek (sprawozdawca)

SSN Irena Gromska-Szuster

w sprawie z wniosku E. B.
przy uczestnictwie G. R.
o podział majątku,
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 16 listopada 2012 r.,
na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Okręgowy
postanowieniem z dnia 23 maja 2012 r.,

"Czy zmiana wartości domu jest właściwym miernikiem dla ustalenia wysokości podlegających zwróceniu na podstawie art. 45 § 3 k.r.o. środków pochodzących z majątku wspólnego, a przeznaczonych na spłatę pożyczki stanowiącej dług jednego z małżonków, zaciągniętej i wykorzystanej przed zawarciem związku małżeńskiego na budowę domu na gruncie należącym do tego małżonka, również w sytuacji, gdy siła nabywcza tychże środków przeznaczonych na spłatę różniła się istotnie od siły nabywczej środków pochodzących z pożyczki w dacie ich wykorzystania na budowę domu?"

odmawia podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie z wniosku E. B. z udziałem uczestnika postępowania G. R. o podział majątku wspólnego dokonał podziału majątku wspólnego m.in. w ten sposób, że ustalił, iż w skład majątku wspólnego wchodzi nakłady poczynione z majątku wspólnego na majątek odrębny uczestnika postępowania w kwocie 217.946,98 zł i zasądził na rzecz wnioskodawczyni tytułem dopłaty i rozliczenia nakładów kwotę 113.138,49 zł. Sąd pierwszej instancji ustalił, że małżeństwo stron, rozwiązane przez rozwód, trwało od dnia 25 października 1980r. do dnia 9 czerwca 2008 r. Przed zawarciem związku małżeńskiego uczestnik nabył prawo użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w L., na której rozpoczął budowę domu mieszkalnego. W dacie zawarcia małżeństwa budynek był w stanie surowym. Uczestnik wcześniej zaciągnął w banku PKO BP pożyczkę w kwocie 150.000 zł, przeznaczoną na budowę domu. Spłata tej pożyczki nastąpiła w ratach, w całości ze środków wchodzących w skład majątku wspólnego. W oparciu o opinię biegłego Sąd Rejonowy ustalił wysokość nakładów poczynionych ze środków uzyskanych z pożyczki na budowę domu w stanie surowym (57,65%) i z innych środków majątku wspólnego przeznaczonych na prace wykończeniowe (29,45%), następnie ustalił wartość budynku na datę orzekania i odpowiednio do wskazanych udziałów przeliczył obecną wartość nakładów na kwoty 126.410,49 zł i 91.536,49 zł.

Rozpoznając apelację uczestnika postępowania, Sąd Okręgowy powziął wątpliwości objęte pytaniem prawnym przedstawionym Sądowi Najwyższemu. Sąd odwoławczy wskazał, że w niewielkiej części spłata pożyczki nastąpiła z majątku osobistego (odrębnego) uczestnika postępowania, ale większość (kapitał i odsetki kapitałowe) spłacono ze środków stanowiących majątek wspólny. Stwierdził jednak, że nastąpiło to w okresie kiedy, m.in. na skutek inflacji, siła nabywcza środków przeznaczonych na spłaty stawała się coraz niższa, odbiegała od wartości środków uzyskanych z banku i wykorzystanych na budowę. W dacie zaciągnięcia kwota pożyczki odpowiadała wartości około 28 przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń, a kwoty spłacone łącznie przez małżonków wyniosły około 6,25 przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń. Sąd Okręgowy, odwołując się do poglądów orzecznictwa wskazał, że możliwe są trzy sposoby ustalenia wartości kwoty z tytułu

nakładu, podlegającego zwrotowi w oparciu o art. 45 § 1 i 2 k.ro. w zw. z art. 45 § 3 k.r.o., tj. (1) zwrot kwoty nominalnej, (2) ustalenie ułamkowego udziału zwrotu nakładów według wartości z chwili ich dokonania i następnie odniesienie tego udziału do obecnej wartości oraz (3) zastosowanie reguły wynikającej z art. 363 § 2 k.c. Przytoczył stanowisko Sądu Najwyższego, wynikające z postanowienia z dnia 2 października 2008 r., II CSK 203/08, nie publ., w którym w odniesieniu do kredytu przeznaczonego na budowę, rozbudowę lub remont domu, postawionego na gruncie należącym do jednego z małżonków, przyjęto rozliczenie według metody (2). Sąd odwoławczy stwierdził, że w sytuacji braku bezpośredniego związku czasowego pomiędzy zaciągnięciem zobowiązania przez jednego z małżonków, a spłatą długu z majątku wspólnego, przy zastosowaniu tego sposobu może dojść do nieuprawnionego uprzywilejowania jednego z byłych małżonków, wobec czego trafniejsze mogłoby być zastosowanie do spłaty długu innego miernika wartości, niż wartość nieruchomości. Wskazał, że jako takie wskaźniki można by zaproponować np. przeciętne miesięczne wynagrodzenie albo cenę (wskaźnik przeliczeniowy 1 m² powierzchni użytkowej budynku mieszkalnego). Zauważył, że odpowiedź na pytanie prawne ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, do którego nie wystarczają dotychczas wyrażone poglądy doktryny i orzecznictwa.

Sąd Najwyższy zważył:

Art. 390 k.p.c., dopuszczający rozstrzyganie przez Sąd Najwyższy zagadnień prawnych, budzących poważne wątpliwości, powstałych w trakcie rozpoznawania sprawy, ma charakter wyjątkowy, gdyż udzielona uchwała wiąże niezależnie sądy orzekające w danej sprawie. Już tylko z tej przyczyny wskazany przepis nie może być wykładany rozszerzająco. Istotą funkcji zapytań prawnych jest z jednej strony realizacja nadzoru judykacyjnego Sądu Najwyższego nad sądami powszechnymi, z drugiej wyjaśnianie poważnych wątpliwości prawnych jeszcze w toku postępowania, ujednociające orzecznictwo i zapobiegające wydawaniu potencjalnie wadliwych orzeczeń. Udzielanie odpowiedzi nie może służyć rozstrzygnięciu konkretnej sprawy zamiast sądu właściwego ani potwierdzeniu, że pogląd sądu, przedstawiającego zagadnienie prawne jest trafny (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2010 r., III PZP 4/10, z dnia 12 marca 2010 r., III CZP 7/10, z dnia 22 października 2009 r., III CZP 75/09,

z dnia 29 października 2009 r., III CZP 74/09, z dnia 4 grudnia 2009 r., III CZP 101/09 - nie publ.).

Przedstawione zagadnienie nie spełnia tych wymogów. Sąd Okręgowy nie ma bowiem wątpliwości co do wykładni norm prawnych lub konstrukcji stosunku prawnego, tylko co do rozstrzygnięcia konkretnego problemu dotyczącego jednego z możliwych rozwiązań określonego problemu orzeczniczego, polegającego na sposobie przeszacowania oznaczonej wierzytelności należącej do podlegającego podziałowi majątku wspólnego. Rozwiązanie go musiałyby nastąpić *in concreto*, przy uwzględnieniu indywidualnych okoliczności tej sprawy, a nie *in abstracto*. Jak jednak zgodnie przyjęto w orzecznictwie, nie jest to możliwe, gdyż udzielona odpowiedź powinna mieć charakter uniwersalny, a nie zastępować rozstrzygnięcia (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2009 r., III CZP 38/09, z dnia 9 kwietnia 2010 r., III CZP 17/10, z dnia 20 maja 2005 r., III CZP 14/05 – nie publ.). Sąd Najwyższy wielokrotnie odmawiał udzielenia odpowiedzi na pytania prawne dotyczące ustalenia wartości konkretnego składnika majątkowego w sprawach działowych (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02). Przyjmował wówczas, że w braku przepisu, który wskazywałby określony sposób ustalenia wartości danego prawa podlegającego rozliczeniu (tu: wierzytelności stanowiącej prawo podmiotowe względne), to sądy rozpoznające merytorycznie spór powinny, uwzględniając wszystkie okoliczności sprawy i wyważając interes zainteresowanych, samodzielnie przyjąć adekwatny miernik przeszacowania. Niemniej orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące tych kwestii jest obszerne, podobnie jak wypowiedzi przedstawicieli nauk prawnych. Podkreśla się w nich specyfikę stosunków cywilno-prawnych, regulowanych przez prawo rodzinne oraz zasadę preferencji majątku wspólnego i jego ochrony.

Ubocznie jedynie należy wskazać, że w przedmiotowej sprawie art. 45 k.r.o. nie ma zastosowania wprost, tylko w drodze analogii legis, bowiem spłata pożyczki stanowiącej dług jednego z małżonków dokonywana z majątku wspólnego na rzecz podmiotu trzeciego nie stanowi w ścisłym znaczeniu nakładu na majątek osobisty (odrębny) małżonka, który wcześniej, tj. przed powstaniem ustroju ustawowej wspólności majątkowej, uzyskane z tytułu pożyczki środki wykorzystał

na cele inwestycyjne powiększając majątek osobisty (odrębny) (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CSK 548/07, nie publ.).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. 2002, Nr 240, poz. 2052 ze zm.) odmówił podjęcia uchwały.